REVISTA „FAMILIA" DESPRE MIŞCĂRILE NAŢIONALE STUDENŢEŞTI LA SFÎRŞITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

de
BLAGA MIHOC, CORNELIU CRĂCIUN

La 1891, Simion Mehedinţi şi P. P. Negulescu au redactat, după datele furnizate de Ioan Slavici, *Memoriul studenţilor Universitari români privitor la situaţia românilor din Transilvania şi Ungaria*, într-un tiraj de 13 000 de exemplare, pe care secţiile Ligii l-au răspîndit în străinătate[1]. Pe baza unui bogat material documentar, vizînd statistici demografice, hotărîri guvernamentale şi judecătoreşti, măsuri de boicotare economică şi culturală a poporului român, opiniei publice europene i se revela o sumbră, dar veridică panoramă asupra etniei româneşti din cadrul Imperiului Austro-Ungar. Justeţea cauzei reprezentate cu atîta claritate de autori, argumentaţia sobră, care înmănunchează, în fluxul ei, o gîndire istorico-filozofică temeinică, au făcut ca *Memoriul* să aibă un mare ecou, comentariile sale numeroase în presa străină fiind în acest sens edificatoare. Mulţimea informaţiilor publicate în presa străină l-a impresionat, cum era şi firesc pe Iosif Vulcan, care stabilise la Oradea sediul redacţiei revistei sale, încă din 1880. De aceea, în februarie 1892, într-o notă publicată în *Familia,* el afirma următoarele: „Cunoscutul publicist francez, dl. Raoul Frany, a publicat în ziarul *La France*, un prim articol despre români, din incidentul memorialului tinerimii române. D-sa spune că naţiunea română, această avangardă a raselor latine în Orient, îşi trage originea din coloniile transplantate de Traian din Italia în Valea Dunării. Ea a supravieţuit şaptesprezece veacuri, păstrîndu-şi limba". Apoi anunţă că românii au dreptul la simpatia francezilor[2]. Pentru oricine este evident faptul că Vulcan dorea să facă cunoscut opiniei publice româneşti, cititorilor *Familiei,* ecoul internaţional al *Memoriului* studenţesc, să arate că în Franţa unele dintre personalităţile politice şi de cultură se interesau de soarta poporului român. De altfel, propaganda întinsă, făcută peste hotare, a europenizat chestiunea, cîteva dintre marile

---

[1] Vezi pentru această chestiune Vasile Netea, *Spre unitatea statală a poporului român. Legături politice şi culturale între anii 1859—1918,* Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1979, p. 211.

[2] *Familia,* 1892, nr. 7, p. 83.

periodice apusene ocupîndu-se în mai multe numere, de memoriul studenţilor români. Este adevărat că mari servicii în acest sens au adus cauzei româneşti, ca şi în alte dăţi, publicaţiile pariziene, prin intermediul cărora Liga se adresa cu chemări tineretului român, aflat la studii în Paris.

Conducătorii Ligii se gîndeau chiar, aşa cum se scria în coloanele *Familiei,* să organizeze, la 3/15 mai 1892, un congres studenţesc la Paris, solicitînd pentru acest lucru, de la părinţii unora dintre studenţi, adresele lor din străinătate, invitînd, pe cale publicitară, pe alţii să intre în relaţii cu forurile de conducere a Ligii din Paris, Anvers sau Bucureşti: „În vederea organizării unui congres pe ziua de 3/15 mai, la Paris, se scria într-un număr al *Familiei,* şi în faţa agitaţiunii mai întinse a cestiunii române în străinătate, studenţii români de la toate universităţile din străinătate sînt rugaţi a se pune în corespondenţă cu Liga, şi anume se vor adresa pentru informaţiuni în unul din următoarele trei locuri: 1. Biuroului Central al Ligii, Bucureşti, Pasagiul român; 2. Delegatului Comitetului Ligii din Paris, d-lui Stere Brăteanu, a 11, rue Berthollet, Paris ; Preşedintelui Ligii din Anvers, d-lui George Moroianu, 16, Avenue Waspers, Anvers Beligique". Şi mai departe: „Comitetul Central al Ligii face un apel călduros şi la studenţii români din capitalele Europei şi la părinţii care au fii în străinătate ca să dea adresele fiilor lor Biroului Central al Ligii şi să ajute şi Liga şi pe fiii lor în lucrarea sublimă a patriotismului"[3]. Popularizarea făcută memoriului, precum şi chemările adresate de Ligă pentru organizarea unui congres al studenţilor români din străinătate, au stîrnit reacţia guvernului budapestan şi ca atare studenţii maghiari răspund la memoriul românesc printr-un memoriu intitulat *A magyar Románok és magyar nemzet,* tradus şi publicat şi în franceză, sub titlul *Les Roumains Hongrois et la nation hongroise. Reponse au memoire des etudiants universitaires de Roumanie*[4].

Indignaţi de falsitatea şi de neadevărurile cuprinse în memoriul studenţilor maghiari, studenţii români au răspuns prin tipărirea unei *Replici.* Autorul ei era Aurel C. Popovici. *Replica* s-a publicat prin contribuţia materială a Ligii, mai întîi la Viena (1891), apoi, într-o ediţie revăzută şi cu un număr sporit de pagini, la Bucureşti, în 21 000 de exemplare, răspîndite în ţară şi peste hotare, în limbile română, franceză, germană, engleză şi italiană. În acest memorabil document se face un aspru rechizitoriu politicii de maghiarizare, afirmîndu-se, cu argumente demografice şi etnografice, unitatea etnică a poporului român şi continuitatea locuirii sale în Transilvania. Despre *Replică* s-a vorbit şi s-a scris în acel timp mult, iar redactorul *Familiei* nu putea nici el să rămînă mai prejos. De aceea, fără a face direct comentarii de natură politică, îşi informează cititorii asupra solidităţii literare şi de argumentaţie a „operei" lui Aurel C. Popovici, precizînd totodată de unde şi la ce preţ poate fi procurată: „În luna trecută a apărut ... *Replica Junimii academice române din Un-*

[3] *Ibidem,* nr. 17, p. 203.
[4] Vasile Netea, *op. cit.,* p. 212.

garia și Transilvania la răspunsul junimii maghiare. Abstrăgînd de la partea politică, de care noi în foaia aceasta nu putem vorbi, constatăm că în felul său de product literar, *Replica* ocupă un loc vrednic în literatura noastră politică“[5]. Informaţia publicată de el făcea un serviciu preţios cauzei celor conţinute de remarcabilul document, fapt argumentat şi de „recercarea“ pe care i-o trimite „comisiunea studenţilor ... pentru redactarea *Replicii,* pentru a publica informaţia că, întrucît prima tranşă tipărită la Viena s-a epuizat, urmează să se tipărească o a doua ediţie.“

La Congresul internaţional studenţesc de la Berna, Aurel Iliescu a prezentat un memoriu din partea studenţimii române. Iniţial se hotărîse ca la congres să fie trimis, prin intermediul unei delegaţii în frunte cu P. P. Negulescu şi Simion Mehedinţi, memoriul alcătuit în 1891. Dar la Predeal delegaţia română a fost oprită şi percheziţionată de autorităţile maghiare, care i-au confiscat memoriul. Membrii delegaţiei s-au întors la Bucureşti şi cu ajutorul lui Take Ionescu, pe atunci ministru al Instrucţiunii Publice, au întocmit un nou memoriu, cel înmînat Congresului prin Aurel Iliescu, despre care *Familia* lui Vulcan face cunoscut cititorilor: „La congresul internaţional de pace din Berna studenţii români au prezentat, prin studentul Aurel Iliescu, un memorand în cauza românilor din Transilvania şi Ungaria“. Şi în continuare: „Delegaţii casei latine, apoi slavii şi austriecii au aplaudat cu entuziasm“[6].

Pe cît de apreciată era acţiunea tineretului român studios în cercurile politice apusene, pe atît de detestată era în cercurile guvernamentale budapestane. Presa şovinistă maghiară, aşa cum se arată în *Familia,* a propus ca „tinerimea maghiară de la Universitatea din Budapesta să facă un răspuns (*Memoriului* şi *Replicii* — n.n.), apoi ideea aceasta s-a părăsit căutînd a detrage din valoarea memorandului, prin afirmaţiunea că tinerimea română de la universităţile din Budapesta şi Cluj n-are nici o parte la compunerea aceluia, şi că totul s-a făcut fără ştirea ei“[7]. Voia, cu alte cuvinte, să demonstreze că *Memoriul* şi *Replica* studenţilor n-ar întruchipa gîndirea şi simţul politic al întregii studenţimi române, ci ar emana doar din extravaganţa unor avîntaţi şi iresponsabili iredentişti. De altfel, cum nu există pădure fără uscăciuni, oficialii maghiari găsiseră la Cluj, aşa cum se arată tot în *Familia,* „patru studenţi de origine română, care au publicat în limba maghiară un protest, susţinînd că memorandul s-a scris fără ştirea universitarilor români de acolo“[8]. Diversiunea însă a incitat spiritele şi prin vocea lui C. Maior de la Universitatea din Budapesta şi Iuliu Maniu de la cea din Cluj, tineretul universitar român s-a solidarizat cu *Memoriul* din 1891. Prin intermediul presei, Iuliu Maniu răspunde „în numele colegilor săi, că 58 de tineri români de la Universitatea din Cluj şi-au fost dat în scris învoirea şi promisiunea de a lucra la memorandul acela şi că prin urmare acela s-a

[5] *Familia,* nr. 31, p. 369.
[6] *Ibidem,* nr. 34, p. 407.
[7] *Ibidem,* nr. 36, p. 430.
[8] *Ibidem.*

dat și în numele lor"[9]. Guvernul a ordonat ca la universitățile din Budapesta și Cluj să se cerceteze care dintre studenți au participat sau contribuit la redactarea *Replicii* și a primit răspunsul că toți sînt de acord cu ceea ce s-a scris în *Replică*. Studenții români din Viena „... declară în ziarele maghiare că toți au contribuit în mod activ la scrierea, la redactarea *Replicii*". Această declarație, se scrie în *Familia*", e semnată de universitarii români din Cluj, Budapesta și Viena[10], după cum urmează: dr. Izidor Bodea, drd. Valeriu Telescu, dr. Sabin Secula, dr. Enea Nicolae, drd. Lazăr Popoviciu, drd. Eugeniu Solomon, drd. Eronim Tătar, drd. Tit Liviu Silea, Virgil Sădescu, stud. med.; drd. Octavian Florea, Ioan Lupu, drd. Iuliu Chiciu, Alexandru Borza, stud. med; Iuliu Maniu, sud jurid; Pompiliu Dan, cand. Filos; Alexandru Fodor Crețulescu, stud. med; Octavian Prostean, stud. med; Alexandru Codarcea, Victor P. Harșianu, drd. Nicolae Comșa". Numele și titlurile consemnate de revista orădeană demonstrează implicarea studențimii în mișcarea memorandistă, aderența la ea a absolvenților recenți de facultate, stabiliți în centrele universitare. La această acțiune, guvernul a răspuns prin darea în judecată a unora dintre cei care participaseră efectiv la elaborarea *Memoriului* și *Replicii*.

Cele două procese intentate, unul lui Eugen Brote și altor 24 de „consoți" și celălalt lui Aurel C. Popovici, Eugen Brote și Nicolae Roman, pentru tipărirea și răspîndirea *Memoriului* și *Replicii* studenților români, constituiau de fapt răspunsul principal al guvernului maghiar față de revendicările patriotice și umanitare exprimate în cele două documente. Iosif Vulcan își informa, la sfîrșitul lunii octombrie 1892, cititorii că în curînd „ambele procese se vor dezbate la tribunalul presei din Cluj"[11].

Încă în primăvara anului 1893 s-a ales o comisie care urma să se ocupe cu organizarea, în zilele de 5—8 septembrie, a unui congres al studenților români la Buzău, pentru care scop Consiliul Comunal al orașului a votat o sumă de 5 000 lei[12]. La acest congres, pentru organizarea căruia „comisiunea amintită a și început lucrările pregătitoare", vor participa studenți din toate țările locuite de români. De altfel, pînă în 25 august 1893, între participanți se și înscriseseră 50 de studenți din Budapesta, Cernăuți, Cluj, Graz și Viena[13]. Mai mult, în 14 iunie 1893 studenții români de la Universitatea din București au ales un comitet care să se însărcineze cu redactarea unui manifest către studenții maghiari mai întîi, apoi către „opinia publică" din străinătate, în care să fie dezvăluită politica autorităților statului dualist de asuprire națională și socială a românilor din Transilvania și să ceară achitarea celor dați în judecată pentru *Memoriu* și *Replică*. Cum tocmai unii dintre studenți urmau să fie judecați, s-a mai hotărît „să se trimită două telegrame, una

[9] *Ibidem.*
[10] *Ibidem,* 1893, nr. 1, p. 11.
[11] *Ibidem,* nr. 42, p. 507.
[12] *Ibidem,* nr. 21, p. 250.
[13] *Ibidem,* nr. 33, p. 394.

Comitetului naţional din Sibiu (al Partidului Naţional Român — n.n.), alta studenţilor români daţi în judecată“[14]. De asemenea, o delegaţie restrînsă s-a deplasat la Iaşi, unde în 22 iunie, a avut loc o adunare generală a studenţilor, la care, aprobînd „chemarea“ studenţilor bucureşteni, s-a „hotărît o acţiune comună cu studenţii bucureşteni în mişcarea naţională pentru unitatea culturală a tuturor românilor şi s-a ales o comisiune compusă din d-nii Ioan Micu, State Dragomir, Nicolae Cananău, Mihai Săvescu, Ion Manolescu, care să lucreze conform planului expus de delegaţii Comitetului studenţilor din Bucureşti, şi alăturea cu el, pînă la Congresul de la Buzău, din septembrie a.c.“[15]. Aceeaşi adeziune la faptele memorabile ale studenţilor români este declarată într-o scrisoare dată publicităţii de studenţii din Cernăuţi, la începutul lunii iunie 1893: „Studenţii români din Bucovina au adresat colegilor lor de la universităţile europene o scrisoare, prin care declară că aderă la actele tinerimii române din Ardeal şi Ungaria şi invită pe camarazi să trimită acestei tinerimi salutul lor de simpatie“[16]. În sfîrşit, tot la începutul lunii iulie, studenţii din Bucureşti, de comun acord cu cei din Iaşi, „au adresat către studenţii universitari din străinătate un manifest prin care expun situaţia politică a românilor din regatul Ungariei şi cer binevoitoarea intervenţiune pe lîngă puterile statului lor“. După cum se arată într-o informaţie din *Salonul revistei*: „Nu cer aceasta numai în numele românismului ameninţat, dar o fac în numele învăţăturilor înţelepte şi luminate care îmboldesc sufletele tuturor, în numele binelui omenesc, care sufere de a se vedea dispreţuit, o fac ca element de ordine, în numele păcii, în numele civilizaţiei acestui veac bătrîn“[17]. Conducerea mişcării studenţeşti din cele două centre universitare a iniţiat, apoi, un ciclu de conferinţe în diferite alte oraşe, la care au fost expuse disertaţii documentate privind situaţia politică din Imperiul Austro-Ungar şi relaţiile dintre românii şi maghiarii din Transilvania. O astfel de conferinţă a avut loc la 29 august 1893 la Piteşti, organizată în colaborare cu secţia locală a *Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor*. Cu acea ocazie, „studentul C. Ionescu a vorbit despre relaţiunile dintre români şi maghiari“. Secţiunea Ligii din Piteşti, scrie corespondentul *Familiei*, a făcut „studenţilor o primire impozantă şi a aranjat nişte festivităţi frumoase, care s-au terminat prin o serbare poporală“. Studenţii, continuă corespondentul, s-au dus la Piteşti cu „Drapelul albastru“, care a fîlfîit la conferinţa din Sibiu (a Partidului Naţional Român, ţinută la 23/24 iulie 1893 — n.n.) şi a fost predat (Ligii — n.n.) la Predeal“[18]. De altfel, pe clădirea în care a avut loc conferinţa amintită fuseseră arborate două drapele, unul roşu şi unul albastru, aduse la sfîrşitul lunii iulie 1893 la

[14] *Ibidem*, nr. 25, p. 298.
[15] *Ibidem*, nr. 27, p. 322.
[16] *Ibidem*, nr. 29, p. 347.
[17] *Ibidem*, nr. 28, p. 334.
[18] *Ibidem*, nr. 34, p. 406—407.

Bucureşti şi apoi predate studenţilor de către V. A. Urechia, preşedintele *Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor*[19].

Procesul intentat autorilor *Replicii,* lui Eugen Brote, ca proprietar de tipografie, Aurel Popovici, ca autor, şi Nicolae Roman, ca factor poştal al tipografilor, s-a judecat la Cluj, în 30 august 1893. În urma sa, Aurel C. Popovici şi N. Roman, singurii prezenţi la proces, au fost condamnaţi, primul la 4 ani de închisoare de stat şi 500 florini amendă şi al doilea la un an închisoare de stat şi 200 florini amendă"[20]. Procurorul a fost mulţumit", se spune într-o notă din *Familia.* A. C. Popovici a fost lăsat liber, în schimbul unei cauţiuni de 5 000 florini. Românii i-au întîmpinat pe acuzaţi cu „Să trăiască". Nicolae Roman n-a fost, însă, eliberat, ci a fost dus la Seghedin, spre a-şi ispăşi pedeapsa[21]. La numai cîteva zile după proces, „judele de instrucţie, însoţit de prim-procuror, de căpitanul oraşului şi de alţi doi împiegaţi" au descins la domiciliul lui Aurel C. Popovici din Sibiu, efectuînd o riguroasă percheziţie, cu ocazia căreia înprocesuatul le-a prezentat toate actele comitetului tinerimii, care a dat *Replica,* precum listele de subscripţiune şi colectele făcute pentru tipărirea *Replicii*[22]. Rezultatul percheziţiei vădea clar solidaritatea tuturor studenţilor români cu cel care a editat *Replica* şi, prin aceasta, cu întreaga mişcare memorandistă din Transilvania.

După rostirea sentinţei în procesul Memorandului, manifestări de solidarizare cu cauza memorandiştilor, cu acuzaţii în acest proces au loc de o parte şi de cealaltă a Carpaţilor. În repetate rînduri, *Familia inserează* relatări despre aceste afirmări ale spiritului de acţiune unitară română. O informaţie apărută în *Timpul* este republicată de *Familia.* Manifestaţia desfăşurată în Bucureşti a angajat circa 200 de studenţi, care s-au întrunit în localul Ligii culturale şi de aici au pornit spre grădina Tei. Aici se scandează „Trăiască Transilvania!", iar muzica intonează „Deşteaptă-te române"[23].

Din partea autorităţilor se semnalează măsuri, fără ca acestea să intimideze opinia română sau să atenueze mişcarea revendicativă. Pentru manifestările din timpul procesului Memorandului, pentru redactarea apelurilor *Către poporul român* şi *Manifestul junimei academice române,* în zilele de 30 şi 31 mai, 42 de tineri români de la Universitatea din Cluj au fost citaţi în faţa notarului, interogaţi, fără a se obţine efectul scontat, pentru că tinerii universitari români „s-au declarat solidari şi au primit toată responsabilitatea"[24]. În aceeaşi informaţie se menţionează că împotriva celor 42 de studenţi, senatul universitar a decis luarea următoarelor măsuri: „1. înlocuirea indicelor din semestrul II. an. 1893/94 şi ţinerea în suspensă; 2. Nu se dă nimănui nici un testmoniu de frecven-

19 *Ibidem,* nr. 31, p. 371.
20 *Ibidem,* nr. 34, p. 406.
21 *Ibidem,* nr. 42, p. 507.
22 *Ibidem,* nr. 35, p. 422.
23 *Ibidem,* nr. 49, p. 586.
24 *Ibidem,* 1894, nr. 21, p. 251.

tare; 3. Nu se admit nici la examen fundamental, nici la examen de stat, nici la colocvii; 4. În fine chitanţe nu se indimează de către decanul pentru cei 42 de studenţi universitari“[25].

Informaţiile în legătură cu presiunile exercitate asupra studenţilor români din cauza solidarizării lor cu memorandiştii continuă. Studenţii clujeni sînt citaţi din nou, de data aceasta în faţa unei comisii de anchetă, compusă din cei patru decani ai facultăţilor. Scopul acestei investigaţii era de a se afla cine sînt factorii conducători ai acţiunii memorandiste a tineretului universitar român: „Tinerii au răspuns că fiecare e conştiu (conştient — n.n.) de faptele sale. Un student de filosofie a spus că dînsul a subscris mai întîi *Manifestul* şi *Apelul*“[26]. O anchetă similară are loc şi la Budapesta, unde rectorul universităţii a interogat 12 tineri români: „I-a întrebat dacă cunosc *Apelul* şi *Manifestul*, dacă recunosc subscrierile lor şi dacă au răspîndit acele. Toţi au răspuns da.“[27]

Atitudinea intransigentă a studenţilor români va determina înăsprirea măsurilor, cazul studenţilor fiind transferat din competenţa autorităţilor universitare procuraturii: „Studenţii universitari români şi anume 42 din Cluj şi 10 din Pesta vor fi trataţi în proces de presă de către procuratura din Cluj pentru *Apelul* şi *Manifestul* tinerimei academice“[28].

Familia se face ea însăşi purtătoare de cuvînt a atitudinii universitarilor români şi comunică opiniei publice exemplul lor viguros. În felul acesta, opinia publică descoperă angajarea generală a studenţimii noastre în susţinerea cauzei poporului român. Faţă de cercetările întreprinse de autorităţi, faţă de tentativele lor de a prezenta actele programatice studenţeşti ca avînd o slabă putere de reprezentare, studenţimea română face cunoscută, sub semnătură, în ziare recunoaşterea elaborării acestor acte. Ştirea este reluată de *Familia:* „Tinerimea română care studiază la universităţile din Viena, Graz, Budapesta şi la Academia de drept din Oradea-Mare publică în ziarele politice o declaraţiune că *Manifestul* şi *Apelul* sînt ale ei, că dînşii le-au făcut în deplină conştiinţă, că îndeplinesc o datorie naţională şi că prin urmare iau toată responsabilitatea lor“.[29]

Studenţii români din România se solidarizează cu cauza studenţimii române din Transilvania şi-i adresează o scrisoare de încurajare şi mobilizare: „Studenţii din România au adresat către studenţii noştri, din incidentul urmăririi lor, o scrisoare de aprobare şi de îmbărbătare. Scrisoarea e semnată de următorii: I. Angelescu, C. Axentie, I. Vonea, N. Brânzeu, I. Ionescu, A. Munţescu, N. Petrescu, G. Paulianu şi St. Granga“[30].

Cuvinte de sprijin şi îmbărbătare primesc şi din partea studenţilor români din Cernăuţi: „Studenţii români de la Universitatea din Cernăuţi

---

[25] *Ibidem*, nr. 22, p. 262.
[26] *Ibidem*, p. 262—263.
[27] *Ibidem*, nr. 23, p. 275.
[28] *Ibidem*.
[29] *Ibidem*, nr. 24, p. 286.
[30] *Ibidem*, nr. 26, p. 311.

au adresat studenţilor români din Ardeal şi Ungaria o scrisoare, prin care îi felicită pentru conduita lor în cauza naţională"[31].

Ca urmare a manifestărilor de solidarizare cu mişcarea memorandistă, datorită simpatiei şi înţelegerii exprimate în străinătate pentru cauza română, autorităţile austro-ungare se văd obligate să renunţe la unele măsuri de reprimare. În felul acesta, vor fi scutiţi de intentarea procesului de presă tinerii universitari români: „Universitarii români din Cluj, precum se ştie au fost urmăriţi pe cale disciplinară pentru *Apelul* şi *Manifestul* redactat şi trimis înainte de pertractarea din Cluj a procesului pentru *Memorand*. Cercetarea însă s-a respins pînă cînd îşi va rosti în cauza aceasta cuvîntul judecător. Acum procurorul suprem din Cluj, Al. Vita, a înştiinţat senatul universităţii din Cluj că nu va intenta proces de presă. Prin urmare, forul disciplinar îşi va continua cercetarea"[32]. Aceasta însemna revenirea cazului în discutarea forurilor universitare. Aceeaşi situaţie apare şi la Cluj. Studenţii învinuiţi pentru comportarea lor în timpul procesului *Memorandului*, pentru subscrierea apelurilor tinerimii universitare române sînt scoşi de sub acuzaţie: „Tinerimea română universitară din Cluj... a fost trasă în cercetare disciplinară pentru *Apelul* şi *Manifestul* publicat. Acuma aflăm că Ministerul de culte a sistat cercetarea disciplinară şi tinerii se restituie în toate drepturile de civi (cetăţeni — n.n.) universitari"[33].

În toamna anului 1894, la Constanţa se desfăşoară congresul studenţilor români, cu participarea a peste 400 de studenţi, între care se aflau şi reprezentanţi ai studenţimii române din Transilvania, Bucovina şi Basarabia. Cu acest prilej au fost expediate mai multe adrese universităţilor care au reprezentat şi susţinut cauza poporului român: „Apoi s-a trimis depeşe de mulţumire tuturor bărbaţilor mai însemnaţi din Europa, care au apărat cauza naţională română, una îndeosebi lui Gladstone, apoi o adresă şi un album osîndiţilor din Seghedin şi Vaţ (memorandiştii — n.n.) şi s-a ales o deputaţiune de 5 membri, care să meargă la Seghedin spre a le prezenta preşedintelui dr. Ioan Raţiu. S-a mai trimis o depeşă bărbaţilor care au susţinut cauza naţională în parlamentul român"[34].

Prin atitudinea lor energică, studenţii români din Monarhia Austro-Ungară au reprezentat integral interesele naţionale ale poporului român într-un moment de mare intensitate a luptei pentru apărarea drepturilor sale legitime.

---

[31] *Ibidem*, nr. 28, p. 335.
[32] *Ibidem*, nr. 29, p. 346.
[33] *Ibidem*, nr. 31, p. 370.
[34] *Ibidem*, nr. 36, p. 431.
[35] *Ibidem*, nr. 40, p. 479.